

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
КАФЕДРА ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ
ОДЕСЬКИЙ АРХЕОЛОГІЧНИЙ МУЗЕЙ НАН УКРАЇНИ
ГРЕЦЬКИЙ ФОНД КУЛЬТУРИ (ОДЕСА)

СТАРОДАВНЄ ПРИЧОРНОМОР'Я

Випуск XII

ОДЕСА
ОНУ
2018

УДК 94(100)“-04/17”(08)

C773

Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету історії та філософії
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 1 від 24 січня 2018 р.

Рецензенти:

- І. В. Бруяко** – д.і.н., директор Одеського археологічного музею НАНУ;
О. А. Довгополова – д.філос.н., професор кафедри філософії та методології пізнання
ОНУ імені І. І. Мечникова.

Редакційна колегія:

- І. В. Немченко** – к.і.н., зав. кафедри історії стародавнього світу та середніх віків
ОНУ імені І. І. Мечникова, головний редактор;
О. Б. Дьомін – д.і.н., зав. кафедри нової та новітньої історії ОНУ імені І. І. Мечникова;
О. М. Дзиговський – д.і.н., професор кафедри археології та етнології України
ОНУ імені І. І. Мечникова;
Т. О. Ізбаш-Гоцкан – к.і.н., доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків
ОНУ імені І. І. Мечникова;
В. Г. Кушнір – д.і.н., декан факультету історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова;
О. М. Луговий – к.і.н., доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків
ОНУ імені І. І. Мечникова, зам. головного редактора;
С. А. Булатович – к.і.н., доцент;
С. Б. Охотніков – к.і.н., зам. директора Одеського археологічного музею НАНУ;
М. Д. Руссев – доктор хабілітат історії, професор Вищої антропологічної школи
(Кишинів, Молдова);
О. В. Смигтина – д.і.н., зав. кафедри археології та етнології України
ОНУ імені І. І. Мечникова;
С. Б. Сорочан – д.і.н., зав. кафедри історії стародавнього світу та середніх віків
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Стародавнє Причорномор'я. Випуск XII / Голов. ред. І. В. Немченко. –
C773 Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. –
632 с.

ISBN 978-617-689-251-9

Збірка «Стародавнє Причорномор'я» складена на основі матеріалів XII читань пам'яті професора П. Й. Каршиковського, міжнародної конференції, яка відбулась в ОНУ імені І. І. Мечникова 12-13 березня 2018 р. Випуск містить статті з проблем нумізматики, історії та археології Північного Причорномор'я, античної та середньовічної історії, візантинознавства, історії Європи раннього модерного часу, історіографії тощо. I–X випуски збірки виходили під назвою «Древнее Причерноморье».

УДК 94(100)“-04/17”(08)

ISBN 978-617-689-251-9

© Колектив авторів, 2018
© Одеський національний
університет імені І. І. Мечникова, 2018

позволяє говорити про тесні торгово-економічні контакти населення пам'ятника з античними центрами. Датируючий матеріал (обломок ручки амфори з клеймом, монети, перстні, а також в одній з визначених стрел) дає підставу визначити часові рамки пам'ятника переважно в межах IV в. до н.е. Ці рамки, можливо, удревіються, виходячи з знахідок двохлопастних наконечників стрел раннього типу.

В сукупності матеріали свідчать про наявність в районі Сорочинської балки в цей час великих ремісничих майстерень, можливо, і торговельного центру.

Він користувався в місцевості з водними джерелами і лісовими ресурсами, існував в період функціонування великих вільних поблизу величезних гробниць Нижнього Подніпров'я – Солоха і Мамай-Гора.

Вважаємо, що даний пам'ятник може бути порівнян з відомим Ягорлицьким, який розглядається як ремісничий центр по виробництву певного роду виробів.

Б. М. Боднарюк (Чернівці)

ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРЕМІЛЛЕНАРИЗМ XVII ст.: ВІДРОДЖЕННЯ АПОКАЛІПТИЧНИХ НАСТРОЇВ ТА ВІРИ У ЗЕМНЕ ЦАРСТВО ХРИСТА НА ТЛІ ТРИДЦЯТИРІЧНОЇ ВІЙНИ І АНГЛІЙСЬКОЇ ПУРИТАНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Розглядаючи релігійно-політичні процеси, що відбувались на території Західної Європи у XVII ст., з точки зору наслідків протистояння Реформації та Контрреформації, необхідно відзначити спонукаючу роль оновлених духовно-світоглядних пріоритетів і сакральних образів, пов'язаних з відродженням у протестантському суспільстві прерілігенаристських альянсів і апокаліптичних очікувань.

Як відомо, головні діячі початку епохи Реформації, такі як Мартін Лютер (1483-1546) і Жан Кальвін (1509-1564), наполягали на безумовному авторитеті слова Святого Письма. Однак наприкінці XVI – у перші десятиліття XVII ст., намагаючись чинити перешкоди розвитку нових ересей, лідери «реформаційних трансформацій» почали офіційно висувати вироковчальні постулати (т.зв. об'яви), які несли в собі потенційну загрозу набути більшого значення, ніж Писання. Цей новий тип визначення Правил Віри був підданий критиці зі сторони пієтистів, таких, наприклад, як методисти, а також з

боку численних релігійних груп, які дотримувались апокаліптичних і мілленаристських поглядів¹.

Разом з тим, вже протягом першої половини XVII ст. й надалі, ряд теологів у Центральній Європі (переважно з прирейнських земель) та в Англії, зокрема – Йоганн Алстед, Джозеф Мід, Джон Арчер², Джон Роджерс³, Анна Трепнел⁴, – зайнялися розробкою нових методів інтерпретації Святого Письма, використовуючи ренесансну астрологію й апокаліптику (із залученням певних містичних елементів), хоча в усіх інших аспектах цих протестантських богословів, як акцентує сучасний дослідник Р. Клауз, не можна було звинуватити у відступі від ортодоксальної віри (в її католицькому варіанті)⁵.

Значною мірою, розвитку таких умонастроїв сприяли релігійні й громадянські війни, революційні ситуації та заклоти, оскільки Реформація, наперекір стремлінням її провідників, привела не до відновлення «істинного» апостольського християнства, а до низки етно-соціальних протистоянь й політичних конфліктів. Наслідком останніх виявились виснажлива Тридцятирічна війна, з її «національно орієнтованими» гаслами, та Англійська пуританська революція, яка почалась із заборони театрального мистецтва, ліквідації театрів (як столичних, так і провінційних) і переслідування акторської професії, не кажучи вже про фізичне знищення політичних опонентів (на тлі парламентських чвар й розколів).

Німеччина, де зародились і поширились реформаційні рухи й почало боротьбу за свої релігійні права радикально налаштоване сектантство, пройшла у XVI ст. через вогонь, смерть та руйнації рицарського повстання 1522-1523 рр., Селянської війни 1524-1525 рр., «Аугсбурзького розколу» 1530-1555 рр., церковну конфесіоналізацію і становий розбрат, бідування Шмалькальдської війни 1546-1547 рр., а в першій половині XVII ст. продовжила пожинати жертвні плоди запровадженої й вже укоріненої в суспільстві традиції підтримки нових світоглядних орієнтирів (наприклад – утворення Євангелічної унії 1608 р.) і наново перетлумачених біблійних морально-етичних чеснот.

В ході Тридцятирічної війни німецькі землі були рясно політи кров'ю місцевого населення; Німеччина сповна заплатила за свій реформований менталітет, релігійну свободу, секуляризовані патріархальні чесноти й відмову від власних усталених громадянських ідеалів. Данія, за нею Англія та Голландія, Швеція, а згодом і Франція в свою чергу занурились у багаторічні й руйнівні для країни роздори.

Тогочасні джерела фіксують: зазнали спустошення міста й села, були сплюндровані, пограбовані, піддані масштабній руйнації цілі

регіони та області, загублено мільйони людських життів. За підрахунками самих німецьких істориків, в «горнилі війни» загинуло близько 13 млн. осіб, що складало три чверті усього населення Німеччини, зруйновано 1629 міст й 18310 сіл, спалено 1976 монастирів. Держава на середину XVII ст. випала з системи європейської та світової торгівлі; устя її судоходних річок опинились в руках іноземців (шведи контролювали Везер й Одер, голландці – Шельду і середню течію Рейну, французи – верхів'я Рейну). Сільське господарство Німеччини суттєво занепало, ремісниче виробництво скоротилося майже у шість разів, села обезлюдніли.

Англія так само збрала плідний «пуританський» врожай терору, суспільних потрясінь й масових вбивств: Шотландську війну 1673-1640 рр., повстання в Ірландії 1641 р., громадянську війну 1642-1648 рр., воєнну диктатуру Олівера Кромвелля 1653-1658 рр. На цьому тлі релігійний чинник виявився органічною цементуючою складовою рушійної політичної домінанти парламентської боротьби (в межах процесу націотворення), а також своєрідним духовним каталізатором формування антимонархічних настроїв в англійському соціумі.

Не дивлячись на те, що «правовірні» кальвіністи успадкували від Реформації XVI ст. глибоку недовіру до хліазму, а Кальвін особисто засудив мілленаризм⁶, саме один з реформатських вчених відіграв значну роль у відновленні в XVII ст. віри в земне царство Христа. Цей богослов, згадуваний вище Йоганн Генріх Алстед (1588-1638), був кальвіністом з Рейнської області й відомим в усій Західній Європі проповідником.

У своїх ранніх роботах Алстед дотримувався доволі обережного інтерпретаційного підходу до есхатологічних проблем; проте навіть в них можна відчутти його інтерес до подій майбутнього та біблійних чисел. Надалі він повністю прийняв премілленаристську теорію й написав латиною оригінальний опус – «*Diatriba de mille annis Apocalypticis*» («Діатрибу про апокаліптичне тисячоліття»), де відстоював власну теологічну позицію відносно означеної проблеми. В англійському перекладі 1643 р. книга фігурує під назвою «*The Beloved City*» («Возлюблений Град»)⁷. Природно, в роки, коли його рідна земля зазнавала розорень через Тридцятирічну війну, у нього, судячи з тексту книги, внутрішньо сформувалось трагічне відчуття людини, яка живе в останні дні цього світу; можливо, саме війна вплинула на те, що Алстед змінив свої погляди на есхатологію.

«Діатриба», отже, в першу чергу являє собою ґрунтовний теологічний коментар до 20-ої глави «Одкровення Іоанна Богослова», де апостол Іоанн в містичному ключі розповідає про очікуване

людством «тисячоліття благоденства». Тим не менш, Алстед починає зі стислого викладу перших дев'ятнадцяти глав «Одкровення», визначаючи у новозавітному тексті опис деяких «станів Церкви», відповідних певним епохам в історії, віхи між котрими позначені 0, 606, 1517, 1625 й 1694-м роками⁸.

Для доказу своєї теорії стосовно того, що для Церкви настане «величний день земного благоденства», він також цитує ряд текстів з єврейських Писань (Іса. 2:1-4, 34:1-17; Іоїл. 3:1-2, 9-13; Пс. 22:27, 86:9, 117:1). Якщо розуміти ці тексти, у яких йдеться про поразку ворогів Божих, мир на землі, навернення язичників, у прямому подієвому сенсі, – в них можна знайти, на переконання автора, чіткі вказівки на майбутнє настання тисячолітнього царства Христа. У наведений список цитат, котрі слугують доказами правильності його теорії, Алстед включив і головний фрагмент з книги пророка Даниїла – 12:11-12, де, на думку богослова, міститься ключова вказівка: тисячолітнє царство «прийде» у 1694-му році⁹.

Згідно з теорією Алстеда, згадуваний процес «в кінці часів» буде виглядати наступним чином: Бог помістить дракона-Сатану у бездонну прірву на тисячу років. Оскільки Сатана буде скований, він не зможе підбурювати нечестивих людей на боротьбу проти Церкви Божої; таким чином, Церква буде у матеріальному розумінні насолоджуватись миром, праведники воскреснуть з мертвих і багато осіб навернуться в християнство. Коли тисячолітнє царство добігатиме кінця, цей блаженний стан людства припиниться через війну Гога й Магога (двох царств, про які згадує пророк Іезекїль), і тоді Церква знов піддасться переслідуванням. Після завершення війни відбудеться Страшний суд, і зло буде остаточно знищене¹⁰.

Після такого стислого викладу «очікуваного божественного сценарію» Алстед висуває на читацький суд ретельний філологічний аналіз усієї глави, який, за його міркуванням, слугує доказом репрезентованої мілленаристської теорії. Далі теолог обговорює можливі заперечення, котрі, на його думку, могли б виникнути в голові у читача. За кожним таким гіпотетичним запереченням подається послідовний виклад («відповідь») авторської позиції по відношенню до чергової «помилки» передуючих йому премілленаристів. Нижче Алстед стверджує, що більшість з можливих заперечень проти його вчення можуть бути зведені до стрижневого питання: чи можна очікувати для Церкви тисячолітнього блаженства на землі до настання Страшного суду?¹¹

Як підкреслює Р. Клауз, Алстед був близький до того, щоб прийняти точку зору на тисячолітнє царство в дусі інтерпретації

Св. Аврелія Августина (354-430); її суть – прийдешне царство стане виконанням (містичним виповненням) духовних сподівань християн, а не потаканням їхнім тілесним забаганкам. Доречно підкреслити: для Алстедда вираз «тисяча років у символічному сакралізованому сенсі не є «невизначено тривалим періодом часу»; свої апокаліптичні міркування він розглядає крізь призму кабалістичної нумерології¹².

Німецький теолог відштовхується від того, що LXX – це латинські літери, числове значення яких дорівнює 70; тобто, маються на увазі 70 тижнів апокаліптичної часової шкали пророка Даниїла. Внаслідок здійснення низки спеціальних («втаємничених») обчислень, Алстедд приходив до наступного висновку: «мілленіум» – дійсно визначений період часу, протягом якого Церква буде перебувати в «блаженному стані». Наприкінці опусу Алстедд аналізує інші гіпотетичні богословські заперечення можливих «опонентів», в тому числі ті, що стосуються першого тілесного воскресіння й царства воскреслих святих на землі¹³. Завершує книгу авторитетний «рейнський мілленарист» викладом свого вчення у «кристалізованій» проповідницькій формі.

«Діатриба» латинною побачила світ 1632 р. і здійснила значний вплив не лише на провідні християнські уми континентальної Європи, а й на допитливих інтелектуалів тогочасної Англії. Саме з цього твору і саме в Англії почалось справжнє відродження премілленаризму. Першим відомим прибічником, захисником, послідовником та поширювачем ідей Алмстедда став Джозеф Мід – поважний викладач давньогрецької мови в Оксфорді (вів цей курс протягом 1610-1638 рр.), найавторитетніший у XVII ст. біблеїст, знавець Старого Завіту, яскравий представник Англіканської Церкви. Він щиро співчував протестантам, які страждали від лихоліття Тридцятирічної війни, й активно популяризував у власних творах (зокрема – в компендіумі «Ключ до Одкровення»¹⁴) базові доктрини «нової есхатології».

¹ Rogers E. Some Account of the Life and Opinions of a Fifth-Monarchy-Man. L., 1867. P. 63.

² Archer J. The Personall Reigne of Christ upon Earth. L., 1642.

³ Rogers J. Sarir: Or Doomes-day Drawing High with Thunder and Lightening to Lawyers. L., 1653.

⁴ Trapnel A. Prophecies // Burrage C. Anna Trapnel's Prophecies // The English Historical Review, 1911. T. 26. № 103 (July).

⁵ Клауз Р. Конєц времєн: Основные апокалиптические тексты. М., 2011. С. 124.

⁶ Robert J. Leach, quoted in Women in Ministry, Four Views. – Downers Grove, 1987. P. 34.

⁷ Alsted J.H. The Beloved City. L., 1643.

⁸ Клауз Р. Указ. соч. С. 128.

⁹ Там же. С. 128.

¹⁰ Алстед И. Возлюбленный Град, или Тысячелетнее царство святых на земле // Клауз Р. Указ. соч. С. 129.

¹¹ Клауз Р. Указ. соч. С. 130.

¹² Там же. С. 130.

¹³ Алстед И. Возлюбленный Град, или Тысячелетнее царство святых на земле // Клауз Р. Указ. соч. С. 131, 133.

¹⁴ Mede J. The Key of the Revelation. L., 1642.

А. С. Бойко-Газарин (Киев, Украина)

И. В. Корпусова, Д. М. Янов (Одесса, Украина)

**НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ
ОБРАЩЕНИЯ ОСМАНСКИХ ЮЗЛУКОВ
НА ТЕРРИТОРИИ КНЯЖЕСТВА ВАЛАХИЯ В 1810-1811 гг.**

Со второй половины XV до второй трети XIX в. на территории княжества Валахия доминирующие позиции на денежном рынке занимает монета Османской империи. В Румынии находки османских монет были впервые опубликованы в 1916 г. (клад Цифешть, содержащий монеты Мехмеда II и Баязида II). Однако активное изучение обращения османских монет на территории княжества Валахия происходит лишь в течение последних трех десятилетий, когда румынскими исследователями (М. Максим, Е. Николае, А. Вылку) был достигнут значительный прогресс благодаря введению в научный оборот данных про монетные находки, а также анализу некоторых вопросов касательно их обращения в данном регионе¹.

Наиболее ранней османской монетой, найденной на территории Валахии, является акче Баязида I (1389-1402 гг.)². Акче (также известное в румынской литературе как аспр) являлось основным османским номиналом, который доминировал в обращении Валахии до 1584-1586 гг., когда произошло его обесценивание. Несмотря на выпуск более крупных серебряных номиналов, таких как шахи, пара (также известное как медини), оньльки и бешлыки, османские монеты не выдержали конкуренции с крупными европейскими серебряными монетами, и в течение почти всего XVII в. принимали незначительное участие в обращении Валахии, которое ограничивалось уровнем мелких повседневных платежей³.

Это положение было исправлено благодаря монетной реформе Сулеймана II (1687-1691 гг.), когда была выпущена крупная серебряная монета – золта, которая равнялась стоимости 30 пара, а также ½ золты (15 пара) (по другим данным, сначала был выпущен

<i>Немченко І. В.</i> До 55-ліття кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.....	5
<i>Избаиш-Гоцкан Т. А.</i> Антиковедение на кафедре истории древнего мира и средних веков.....	16
<i>Чепіженко В. В.</i> Розвиток медієвістики на кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків ОНУ (до 2000 р. – ОДУ) імені І. І. Мечникова.....	23
<i>Агульников С. М.</i> Планировка и топография могильников белозерской культуры в Нижнем Подунавье.....	39
<i>Алексеев В. П., Лобода П. Г.</i> Редкие и неизданные варианты монет античных городов Северного Причерноморья.....	44
<i>Андрух С. И., Тоцев Г. Н.</i> Сорокина Балка – новый памятник археологии в Нижнем Поднепровье.....	50
<i>Боднарюк Б. М.</i> Західноєвропейський премілленаризм XVII ст.: відродження апокаліптичних настроїв та віри у земне царство Христа на тлі Тридцятирічної війни й англійської пуританської революції.....	52
<i>Бойко-Гагарин А. С., Корпусова И. В., Янов Д. М.</i> Некоторые особенности обращения османских юзлуков на территории княжества Валахия в 1810-1811 гг.....	57
<i>Бондаренко Д. В., Смирнов О. І.</i> Археологічні дослідження зольника № 2 Вікторівського святилища в 2017 р.....	70
<i>Буйських С. Б.</i> Хора Ольвії – історико-археологічний релікт давньогрецької колонізаційної епохи у Нижньому Побужжі.....	78
<i>Булатович С. А.</i> Из истории изучения античного Никония.....	82
<i>Бурдо Н. Б.</i> Антропоморфна пластика усатівської культури.....	87
<i>Бьяджи П.</i> Малоизвестные материалы к хронологии грота Буран-Кая III (Украина).....	97
<i>Вар`ян О. О.</i> Ставлення до дитинства в Афіньському полісі архаїчного та класичного періодів.....	102
<i>Вертієнко Г. В.</i> До питання про метал в Авесті.....	108

<i>Відейко М. Ю.</i> Сакральні будівлі Центральної та Південно-Східної Європи у V тис. до н.е.....	117
<i>Вус О. В.</i> Кастеллум Сиваг-Кермен – погранична крепость Византиї в Юго-Западной Таврике.....	123
<i>Главенчук А. В.</i> Новые данные о пигментных охрах из раскопок Анетовки 2.....	131
<i>Горбаненко С. А.</i> Перші цілеспрямовані палеоетноботанічні розшуки на Більському городищі.....	138
<i>Грабовская О. В.</i> Історичні обставини початку використання цегли у Вінниці.....	146
<i>Гребцова И. С.</i> Сюжеты античной истории и мифологии в творчестве европейских художников XVIII – первой половины XIX ст.....	153
<i>Гулюк Є.</i> Зміни статусу історії та структури історичного знання в освітній системі єзуїтів у середині XVIII ст.....	160
<i>Гуменний В. Л.</i> Військові гарнізони на території Близького Сходу і парфянські кампанії Риму у II – на початку III ст.н.е (за епіграфічними джерелами).....	166
<i>Дёмин О. Б.</i> Собрание наследства: медиевистика в современной Украине (1992–2016 гг.).....	171
<i>Демченко О. В.</i> Просторова організація поселень пізнього мезоліту – раннього неоліту в районі Дніпровських порогів.....	178
<i>Дергачева Л. В.</i> Клад средневековых молдавских монет XIV века, найденный на территории республики Молдова.....	185
<i>Димидюк Д. А.</i> Фортифікації та облогова техніка Багратидської Вірменії кінця IX – середини XI ст. (на основі писемних джерел).....	191
<i>Добролюбский А. О.</i> Остатки и следы Джинестры на одесских берегах.....	199
<i>Домановська М. Є.</i> Філологічний вектор розвитку візантиністики у Харківському університеті (середина XIX – початок XX ст.).....	208

<i>Домановский А. Н.</i> К вопросу о нарушителе арабо-византийского договора 689 г.....	214
<i>Diaconu V., Gafincu A.</i> Multidisciplinary research dedicated to the Late Bronze age from the space between the Carpathians and Prut (Romania).....	220
<i>Дятлов В. О.</i> Герцогиня Здена Саксонська та її син Георг. Виховання християнського князя.....	227
<i>Заплетнюк О. А.</i> Роль фараона Ехнатона у культурі Атона за текстами прикордонних стел «раннього проголошення».....	234
<i>Зелинский А. Л.</i> К вопросу о назначении так называемых перстней «птолемеевского типа».....	241
<i>Иванова С. В.</i> Обмен и торговля в древних обществах.....	247
<i>Івченко О. С.</i> Джон Спелмен та Філіп Хантон: два погляди на королівську владу.....	254
<i>Kamadadze K.</i> Porcelain from Gonio fort.....	261
Клюшинцев В. Н. <i>Гребенников В. Б.</i> К вопросу о развитии металлургии и металлообработки в эпоху бронзы в Нижнем Побужье.....	269
<i>Ковальський Л. С., Голдаєв С. Г.</i> Заповнюючи прогалини на карті енеоліту степової Одещини: пізньотрипільська випадкова знахідка з долини ріки Кучурган.....	276
<i>Ковбасюк С.</i> «Коли запитають вас ваші сини...»: іконографічні новачі у «Песаху» Хейбрехта Бейкелара 1563 р. та реформаційний дискурс.....	283
<i>Колесниченко А. Н.</i> Стекланные сосуды закрытых форм VI-I вв. до н.э. в сакральных контекстах Средиземноморья и Северного Понта.....	291
<i>Красножон А. В.</i> Два документа 1593 г. о ремонтных работах в Хаджибее.....	298
<i>Крижанівський А. Л.</i> Метрологічні показники монет львівського монетного двору XIV-XV ст.....	304
<i>Левченко В. В.</i> Мифы и реалии биографии профессора А. Г. Готалова-Готлиба (1866–1960).....	312

<i>Лиман С. И.</i> Французская средневековая история и историография в творчестве профессора Харьковского университета М. Н. Петрова (1826-1887).....	320
<i>Лобанова М. А., Нестеренко О. В.</i> Нова пам'ятка катакомбної культури в Одеській області.....	327
<i>Луговий О.М.</i> Візантійські послы у Снятині 1415 року.....	332
<i>Мельников О.Н.</i> Серебряный статер Гигиэнонта в монетном деле и в нумизматике Боспора.....	339
<i>Mielczarek M.</i> From the history of archaeology in Odessa. Józef Czaki (1857-1936), a forgotten collector of antiquities.....	349
<i>Моусеенко Н. С.</i> Сребреники Святополка: итоги тысячелетия.....	353
<i>Мызгин К. В., Филатов Д. А.</i> Находки ауреусов зурпаторов III века на территории Украины.....	354
<i>Николаев Н. И.</i> Кто был советником царя Скилура в Неаполе Скифском?.....	368
<i>Одрін О. В.</i> Північнопонтійська торгівля зерном: друге життя давніх концепцій.....	375
<i>Отрешко В. М.</i> О тенденциях развития археологии.....	381
<i>Охотников С. Б.</i> Сотрудничество ученых Одессы и Польши в изучении археологии и древней истории Северного Причерноморья.....	384
<i>Охріменко О. С.</i> Уривок невменної нотації з оправи рукопису «Miscellae quodlibeticae pro IWM».....	392
<i>Папанова В. А., Зиновьева Т. А.</i> Склеп с росписью на некрополе Ольвии: проблема фиксации и интерпретации памятника.....	396
<i>Пересунчак О. С.</i> Нові пам'ятки археології в басейні р. Могилянка.....	408
<i>Пилипчук Я. В.</i> История Золотой Орды в хронике Ульриха Рихенталя.....	413
<i>Пиструил И. В.</i> Изделия с резцовым сколом на эппалеолитических памятниках Северо-Западного Причерноморья (некоторые предварительные выводы).....	416
<i>Плешивенко А. Г.</i> Забытые раритеты.....	422

<i>Подрез Ю. В.</i> Дипломатична діяльність уряду П. Орлика щодо Франції та Османської імперії в 1710 році.....	430
<i>Полищук Л. Ю., Кіосак Д. В.</i> Нові матеріали до історії археологічного вивчення Південного Побужжя.....	436
<i>Попова Т. Н.</i> В. Э. Крусман: епоха и наука под скальпелем историка.....	446
<i>Попович С., Чобану И.</i> Раскопки кургана № 8, у с. Александру Иоан Куза (Кагульский р-н, республика Молдова).....	453
<i>Прохорова А. Ю.</i> Французька політика Англії під час північного повстання 1569 р.....	457
<i>Руссев Н. Д.</i> Белгородский мученик Иоанн Новый и религиозная жизнь Молдавии начала XV в.....	463
<i>Рябцева С. С.</i> О некоторых специфических чертах головных уборов населения балканского региона в X–XIV вв.....	470
<i>Савельева Е. С.</i> Терракотная статуэтка римского воина из Картала...	481
<i>Самойлова Т. Л.</i> Контакты Родоса и Тиры в эллинистическое время по данным керамической эпитафии.....	485
<i>Секерська О. П.</i> Тваринництво та полювання в господарстві населення античного часу межиріччя Дунаю та Південного Бугу.....	487
<i>Сминтина О. В.</i> Екологічна історія дописемної доби: актуальні питання сучасних досліджень.....	494
<i>Снитко І. О., Гаркуша Н. М., Снитко О. В.</i> Про історію однієї лапідарної пам'ятки, знайденої біля Ольвії.....	500
<i>Снитко И. А.</i> Проблемы архитектурной идентификации фрагментарно исследованных архитектурно-археологических памятников.....	505
<i>Сурду В. В.</i> Особенности погребальных сооружений ямной культуры Карпато-Поднестровья.....	512
<i>Тарасенко Н. А.</i> Фрагменты древнеегипетской Книги мертвых в Украине.....	517
<i>Тоцький П. М.</i> Становий статус церкви в королівській Франції напередодні Революції.....	524
<i>Тоцев А. Г.</i> Крымско-русские торговые отношения в XV в.....	531

<i>Туровский Е. Я.</i> Государственное устройство античного Херсонеса.....	534
<i>Федченко С. Е.</i> Функції та місце сексуальності у римському зображальному мистецтві.....	539
<i>Фомин М. В.</i> Трансформация обряда крещения и ее отражение в архитектуре Херсонеса-Херсона.....	547
<i>Khalvashi M., Aslanishvili L., Kakhidze E.</i> Garrisons on the edge of Imperium Romanum.....	553
<i>Харламова А. О.</i> Результати картографування середньовічних кам'яних статуй в басейні середньої течії Сіверського Дінця.....	558
<i>Хахеу В.</i> К вопросу о погребальном обряде позднегальштатского времени днестровско-карпатского региона (конец VII–V вв. до Р.Х.).....	566
<i>Циватый В. Г.</i> Внешнеполитическая и дипломатическая институционализация Европы раннего нового времени глазами современника: Франческо Гвиччардини о концептах «война» и «мир» в исторической памяти.....	573
<i>Чекунина Н. В.</i> К истории формирования коллекции древнерусских монет одесского археологического музея НАН Украины.....	580
<i>Черниенко Ю. А.</i> К вопросу об информативности предметов металлопроизводства для анализа проблем генезиса сабатиновской культуры.....	585
<i>Черных И. Д.</i> Цивилизации «осевого времени» в научном наследии Ш. Эйзенштадта.....	592
<i>Шевцов С. П.</i> Структурные средства изображения Перикла у Фукидида.....	596
<i>Шевченко О. Б.</i> Сарматські «амазонки»: чинники, що спонукали появу історіографічного міфу, та реальність сьогодення.....	603
<i>Янко А. Л.</i> Расенна чи Ратуменна?: Дещо про епоніма і самоназву етрусків.....	609
<i>Ярош О. А.</i> Витоки і розвиток британського орієнталізму у першій половині XVII ст.....	615
Перелік скорочень.....	622